

N

Bulletin *Kunsthistorici*

**Kunstonderwijs:
de bakermat van ons vak**

P. 3

**THEMA KATERN:
HET KLEINE/REGIONALE
MUSEUM**

P. 6

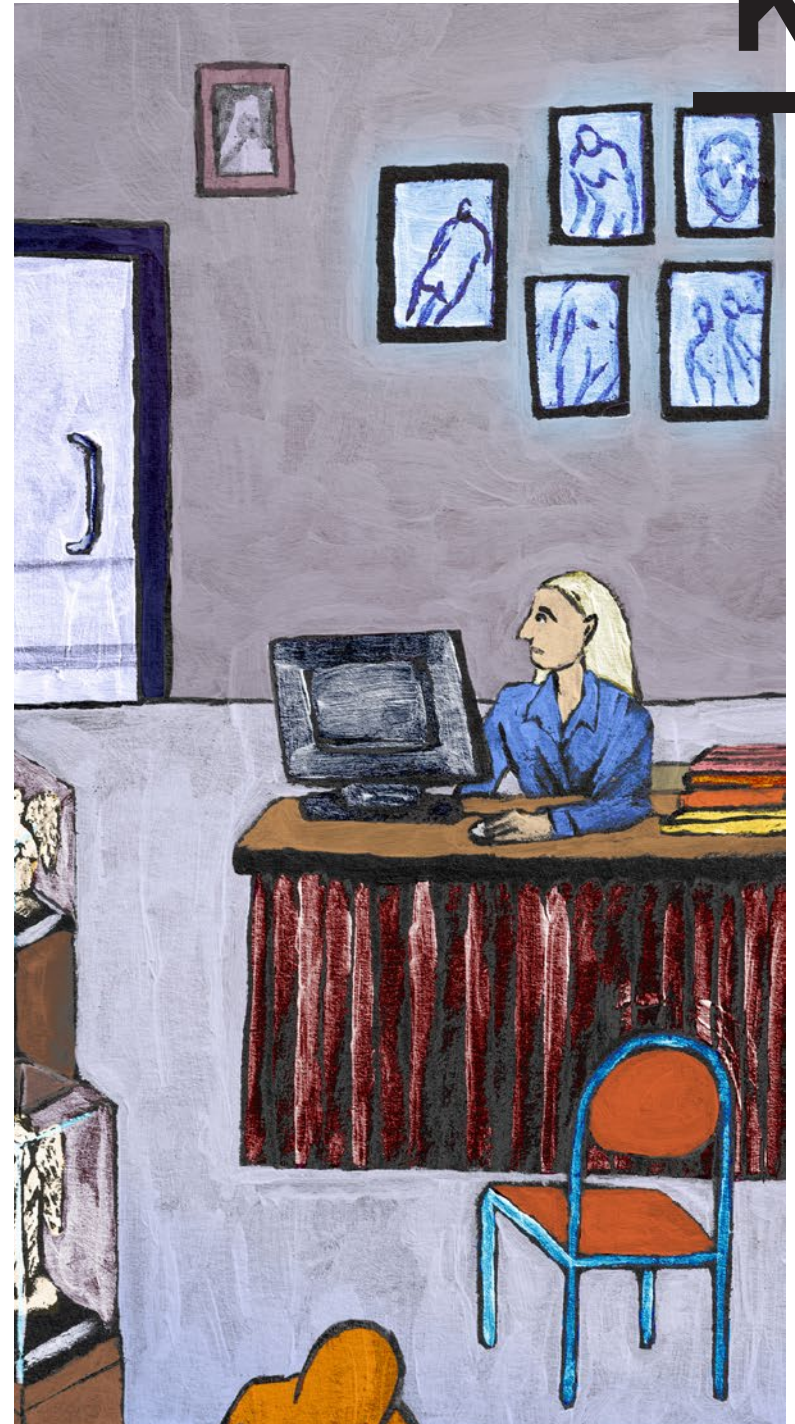
**Jonge kunsthistorici
aan het roer**

P. 9

**Interview Erik Lips,
Museum No Hero**

P. 12

en meer...

REDACTIONEEL

Door Jochem van Eijsden

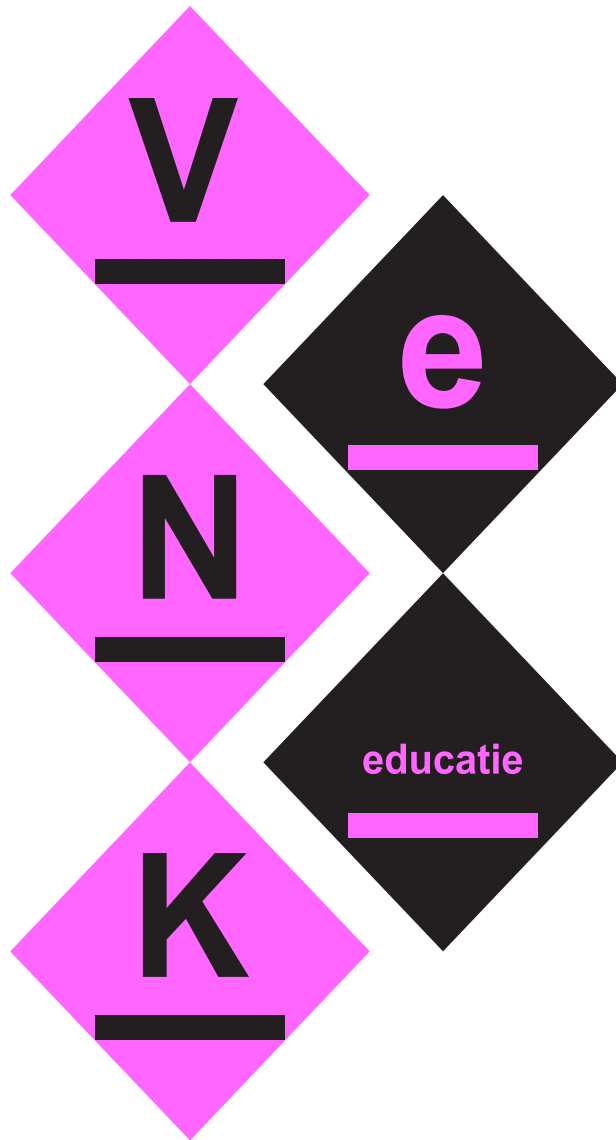

Jochem van Eijsden Foto: Jurjen Poeles

Tijdens mijn studententijd werkte ik als vrijwilliger bij Museum Dorestad. Een klein museum in Wijk bij Duurstede over de grootste havenstad in het Nederland in de vikingtijd. Het maken van de tentoonstellingen is mij het meeste bijgebleven. Objectteksten werden bijvoorbeeld zelf uitgeprint en in plastic houdertjes geschoven. Inmiddels gaat het museum verhuizen naar het marktplein en wordt de multimediebeleving gerealiseerd, onder de veelbelovend klinkende naam de Dorestad Experience. Kleine musea zijn dus zeker niet gedoemd om klein te denken, of zelfs te blijven.

In Nederland zijn er talloze kleine(re) musea en kunst- of erfgoedinstellingen die doorgaans met beperkte middelen (geld en mankracht) zo goed mogelijk hun taak willen vervullen. Ook daar werken kunsthistorici. Welke uitdagingen kennen zij, hoe reflecteren zij op hun rol en toekomst, wat wordt van hen gevraagd door bestuur, politiek, fondsen en andere subsidiegevers?

Hoe Lisa Kamphuis en Jana Roovers in dit bulletinnummer praten over hun directeurschap (respectievelijk bij het Van Lymborch Huis en Villa Mondriaan) is niet te onderscheiden van hoe directeurs van de grote musea dat doen. Mascha van Damme laat met haar column zien dat het erfgoeddeel van Natuurmonumenten met beperkte middelen een heel netwerk van historische locaties kan ondersteunen. Kleine musea beschikken helaas voor moeilijke tijden ook over kleinere buffers. Maar dat wil niet zeggen dat ze niet veerkrachtig zijn. Zo kon Museum No Hero na moeilijke tijden tóch doorgaan. Erik Lips vertelde mij meer over zijn werk als conservator in dit museum. Onze eigen VNK-e heeft het in het derde deel van hun artikelenreeks over de behoefte om kennis over kunst met anderen te delen. Dat is natuurlijk onder de streep het allerbelangrijkste voor kunstmusea. Het willen delen brengt een verantwoordelijkheid met zich mee. Het hoeft namelijk niet alleen op aanvraag te gebeuren; stap naar voren en laat jezelf als kunstkenner en -liefhebber van je horen. Raak geïnspireerd door de verhalen in dit nummer om geen vingerwijzende Calimero te zijn, maar een vindingrijke Wickie de Viking!

Kunstonderwijs: de bakermat van ons vak

Door Niels Nannes en Annemarie Buren

In een vierdelige artikelenreeks brengen publiekskunst-historici het belang van de VNK-e voor het vak kunstge-schiedenis onder de aandacht – in een pleidooi voor een doorlopende leerlijn in het onderwijs. In de eerste twee ar-tikelen keken we naar de rol van kunst(geschiedenis) in het primair en voortgezet onderwijs. In deze derde aflevering gaan we weer een stapje verder: met de opleiding in het ho-ger onderwijs van de docent zelf.

Als je tijdens de intake van de universitaire lerarenopleiding Kunstgeschiedenis aan kandida-ten vraagt waarom ze in dit vak docent willen worden, komt een tweetal zaken vaak naar voren: de liefde voor kunst en de behoef-te om die met anderen te delen. Als je dan doorvraagt naar het ontstaan van deze liefde, blijkt meestal dat de kunstlessen op de middelbare school favoriet wa-ren. Soms gaat het om praktijk-vakken: beeldende vorming, dra-ma, muziek of dans. Leerlingen kiezen er dan voor om hier na hun eindexamen een vervolg aan

te geven met een opleiding aan een kunstacademie of, meer edu-catief, tot docent in een van de praktijkvakken.

Goed voorbeeld

Maar vooral de interesse in Kunst Algemeen (KUA), Kunstgeschiedenis en het ver-plichte Cultureel Kunstzinnige Vorming (CKV), de theorie-vakken die je aan het denken zetten over kunst, leidt vaak tot de keuze om Kunstgeschiedenis te gaan studeren. Eén bevlo-gen leraar kan leerlingen daar-voor enthousiast maken. Goed

voorbeeld doet goed volgen, zo blijkt als ze vervolgens kiezen voor kunsteducatie in het museum of het middelbaar onderwijs – en niet zelden voor beide. De lerarenopleiding tot docent Kunstgeschiedenis, KUA en CKV is dan een logische volgende stap. Er zijn twee opleidingsroutes.

Twee routes

Bi j de universitaire route ben je na afronding van de master Kunstgeschiedenis toelaatbaar op de eenjarige master Leraar Voortgezet Hoger Onderwijs (LVHO) Kunstgeschiedenis van de universitaire lerarenopleiding (ULO) – te volgen aan de Universiteit van Amsterdam (UvA), Universiteit Utrecht (UU), Universiteit Leiden (LEI) en de Radboud Universiteit (RU) in Nijmegen. Dit geldt ook voor studenten met een andere culturele studie, zoals film- of theaterwetenschappen, mits zij de ontbrekende kunsthistorische onderdelen bijspijkeren via een premaster. Daarnaast is er ook een tweejarige educatieve master bij de UU en de RU Nijmegen, die direct na de bachelor Kunstgeschiedenis

te volgen is. Daarbinnen volg je twee sporen, waardoor je afstudeert als kunsthistoricus én docent Kunstgeschiedenis, KUA en CKV. Het is ook mogelijk om de tweejarige master te volgen na een hbo-kunstopleiding, wederom via een premaster voor vakinhoudelijke onderdelen. Beide masters leiden op tot een eerstegraads bevoegdheid, waarmee je mag lesgeven in de bovenbouw van havo en vwo. De

VNK-e-lid Annemarie Buren
(docent KUA en CKV op
het Montessori Lyceum Amsterdam):

‘Voor mij was de lerarenopleiding ook een overweging vanwege de praktische aanpak. Dat miste ik bij Kunstgeschiedenis, waar je vooral onderzoeksvaardigheden leerde. Ik zocht een opleiding om mijn vak te combineren met sociale en communicatieve vaardigheden. Dat stage een belangrijk onderdeel is van de opleiding vond ik ook interessant. Die was bij de studie niet verplicht.’

docenten in opleiding volgen onder meer pedagogiek en vakdidactiek, en lopen een jaar stage op een middelbare school.

De andere weg: via hbo

De tweede route loopt via het hbo, met de opleiding Docent beeldende vorming, dans, drama of muziek. Deze meestal vierjarige bacheloropleiding draait met name om het gekozen praktijkvak, aangevuld met lessen

kunstgeschiedenis en diverse stages. Dit leidt tot een (on-gegradeerde) lesbevoegdheid in het gekozen kunstpraktijkvak én de kunsttheorievakken Kunstgeschiedenis, KUA en CKV. Zo’n ongegradeerde bevoegdheid – je mag zowel kunstpraktijk als -theorie geven in zowel de onder- als bovenbouw is opvallend: normaliter levert een hbo-docentenopleiding maximaal een tweede-graads lesbevoegdheid op. Deze uitzondering, in het verleden ontstaan, is tegenwoordig regelmatig onderwerp van discussie. Lessen in kunsttheorievakken als Kunstgeschiedenis en met name Kunst Algemeen vergen een gegdegen kennisbasis. Een dergelijke kwaliteit kunnen kunstvakopleidingen simpelweg niet altijd leveren vanwege hun brede karakter: ze leiden op voor alle niveaus, van primair onderwijs tot mbo en hbo. Overigens is de realiteit dat de meeste hbo-docenten het liefst hun eigen kunstpraktijkvak doceren – en worden voor KUA en CKV meer en meer universitaire docenten aangetrokken.

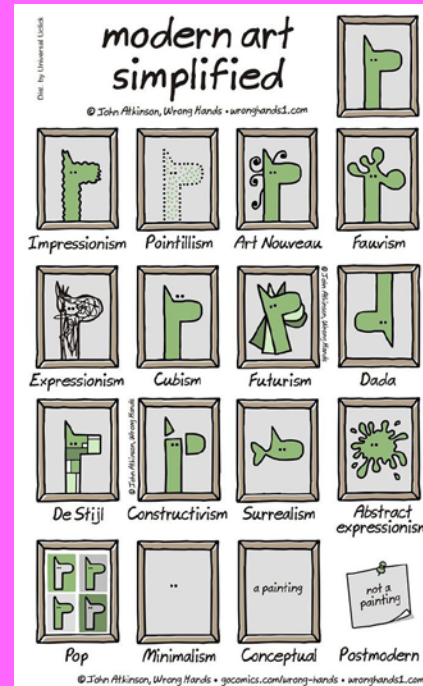
One and Three Chairs.
Foto: Joseph Kosuth

Multi-inzetbaar

Studenten die de universitaire lerarenopleiding Kunstgeschiedenis afronden, komen goed terecht. Ze gaan lesgeven op een middelbare school of aan mensen die in hun vrije tijd kunstgeschiedenis studeren, bijvoorbeeld op de Vrije Academie of de Volksuniversiteit. Velen belanden ook – al dan niet in vaste dienst – in de museumwereld: op de educatieafdeling of als museumdocent dan wel rondleider. Anderen gaan materiaal ontwikkelen bij educatieve uitgeverijen of worden onderzoeker bij een culturele instantie. Vaak doen overdrachtskunsthistorici verschillende dingen naast elkaar, een afwisseling die het werk heel aantrekkelijk maakt.

Een gouden combinatie

Sommige studenten zijn na hun kunsthistorische studie vooral geïnteresseerd in museumeducatie en niet zozeer in een onderwijs carrière. Toch kiezen zij weloverwogen voor de route via de tweejarige educatieve master: een grote doelgroep voor museumeducatie bestaat immers uit middelbare scholen en dan is het wel zo handig om alles te weten over adolescenten, pedagogiek en vakdidactiek. Ook andere zaken op de lerarenopleiding zijn in dit beroepenveld van directe waarde; wat te denken van kijktechnieken zoals Visual Thinking Routines (hardop denken tijdens het kijken), kunstanalyse en -beschouwing, kunsthistorisch redeneren, *object based learning*, contextualiseren en betekenis geven, kritisch en vanuit diverse perspectieven leren denken, et cetera. Verder is in deze master veel aandacht voor informeel leren (buiten het onderwijs) en publieksbemiddeling. En is er ruimte voor een vakinhoudelijke stage, bijvoorbeeld bij de educatieve afdeling van een museum of andere erfgoedinstelling, waar je

Modern art simplified -
John Atkinson, Wrong Hands

overdrachtsmiddelen leert ontwikkelen en onderzoek kunt doen naar de werking ervan. Opvallend is dat de meeste van deze studenten via de schoolstages liefde opvatten voor het middelbaar onderwijs, waarna ze uiteindelijk vaak in beide werkvelden hun weg vinden.

Educator, waarom zou je?

Naast die onstuitbare drang om al het bijzondere van kunst met

zoveel mogelijk mensen te delen, is er natuurlijk ook zoets als 'roeping': de behoefte om jonge mensen te vormen door hen te leren over en door kunst en cultuur. Via kunstgeschiedenis ontwikkelen zij meer en diepere inzichten over de cultuur en geschiedenis van hun eigen samenleving en – als het inclusief gezien meezit – van andere culturen en samenlevingen wereldwijd. De emoties die kunst kan oproepen, triggeren het empathisch vermogen, waardoor jongeren zich beter kunnen inleven in ervaringen en perspectieven van mensen uit andere tijden. De variatie aan kunstvormen en -stijlen kan hen inspireren bij de ontwikkeling van creativiteit, verbeeldingsvermogen en artistieke vaardigheden. Bovendien: kunstgeschiedenis leidt niet alleen tot beter begrip van kunst en geschiedenis, maar leert je ook kritisch denken en analyseren. Hieraan te mogen bijdragen als docent en educator op scholen en in musea, dat is wat ons publiekskunsthistorici drijft.

THEMA KATERN:

HET KLEINE/REGIONALE MUSEUM

Over de illustrator Lise Goossens

Lise Goossens (°1998) is een illustrator uit Gent. Ze maakt haar werken in zwart-wit op papier en kleurt ze vervolgens digitaal in: zo combineert ze schilderachtige texturen met de meest intense kleuren.

Lise laat zich inspireren door dromen, kunst en verhalen. Ze houdt van lezen, en haar favoriete illustraties om te maken zijn dan ook die voor boekomslagen. In haar creatieve proces zijn spontaniteit en intuïtie belangrijk. Ze gaat liefst zo snel mogelijk aan het werk, met zo min mogelijk voorstudies. Nadenken doet ze al schilderend.

Website: lisegoossens.com

Instagram: [@goossens.lise](https://www.instagram.com/goossens.lise)

Jonge kunsthistorici aan het roer

Hoe word je museumdirecteur?

Lieke Kamphuis

Lisa Spooren, met bijdrages van Lieke Kamphuis en Jana Roovers

Wat als je als recent afgestudeerde kunsthistoricus ambities hebt om directeur te worden van een kunstmuseum? Voor veel jonge kunsthistorici is een carrière-stap naar museumdirecteur een stip op de horizon. Meteen de directeur van het Rijksmuseum worden kan natuurlijk niet, maar bij kleinere musea, vaak buiten de Randstad, komt het wel degelijk voor dat jonge kunsthistorici aan het roer staan. Hoe pak je het aan om museumdirecteur te worden? En waar moet je beginnen? Ik sprak met Lieke Kamphuis (1992), directeur van het Museum Gebroeders van Lymborch Huis in Nijmegen, en Jana Roovers (1997), algemeen directeur van Museum Villa Mondriaan in Winterswijk. In dit artikel lees je hoe zij het directeurschap invullen, delen ze hun ervaringen en geven ze enkele tips.

Jana Roovers

Doe leiderschapservaring op

Lieke: Een leidinggevende functie was voor mij geen doel op zich, dus vooraf had ik niet kunnen bedenken dat ik op mijn 30e directeur van het Gebroeders van Lymborch Huis zou worden. De eerste keer dat ik ervaring opdeed met het aansturen van teams was na mijn afstuderen als zorgcoördinator in de wijkverpleging. Daarna had ik een aantal andere functies in de zorg waarin ik beleidsmatige ervaring kon opdoen. Nu combineer ik mijn studieachtergrond mooi met de vaardigheden die ik in de zorg ontwikkelde.

Jana: Leiderschap heb ik altijd beschouwd als een middel tot een doel. Ik heb een uitgesproken visie op kunsteducatie,

“Leiderschap heb ik altijd beschouwd als een middel tot een doel.”

“Door tijdens je werk, binnen of buiten de cultuursector, te willen leren en nieuwsgierig te zijn, kom je al een heel eind.”

inclusie en het betrekken van diverse doelgroepen bij het museum, die ik het beste kan praktiseren vanuit een leiderschapsrol. Van nature neem ik vaak de leiding in groepsprojecten en samenwerkingen. Ik volgde daarom de Master Kunstbeleid en Kunstbedrijf, waarmee ik na het volgen van een stage bij Villa Mondriaan aldaar de jongste museumdirecteur van Nederland ben geworden.

Ontwikkelen van verschillende vaardigheden

Lieke: Veel vaardigheden die relevant zijn voor mijn huidige functie ontwikkelde ik buiten het erfgoedveld, zoals

planmatig werken aan projecten, het schrijven van subsidieaanvragen en het opzetten en onderhouden van kwaliteitsmanagementsystemen. Door tijdens je werk, binnen of buiten de cultuursector, te willen leren en nieuwsgierig te zijn, kom je al een heel eind. Aan andere vaardigheden, zoals vrijwilligersmanagement, werk ik heel bewust. Middels een loopbaanplan houd ik al een aantal jaar bij waaraan ik wil werken en wat daarvoor nodig is. Daarnaast deed ik voor mijn aantreden bij het Gebroeders van Lymborch Huis een assessment, waardoor ik nog beter zicht kreeg op mijn sterke kanten en waarin ik wil groeien.

Jana: Om inzicht te krijgen in de bedrijfsmatige kant van een culturele instelling ben ik mij al tijdens mijn studie gaan verdiepen in beleidsplannen, statuten en jaarverslagen. Zo nam ik in mijn vrije tijd deel aan enkele besturen en vroeg ik destijds of een bestuurslid mij vrijblijvend wilde coachen. Ook volgde ik na mijn studie

“In plaats van focussen op de juiste functietitels op je CV kun je beter aan je vaardigheden werken, want die helpen je om verder te komen.”

trainingen om actief te werken aan het ontwikkelen van leiderschapsvaardigheden, zoals de Dutch Academy van JCI.

De voordelen van een kleine organisatie

Lieke: Pak kansen met beide handen aan! In plaats van focussen op de juiste functietitels op je CV kun je beter aan je vaardigheden werken, want die helpen je om verder te komen. Ook als dat in een hele andere sector is of via vrijwilligerswerk. Dat laatste is overigens een goede manier om contacten op te doen binnen het erfgoedveld. Zelf begon ik bijvoorbeeld als vrijwilliger in het Gebroeders van Lymborch Huis met het geven

—

“In kleine organisaties krijg je vaak ruimte voor meer verschillende taken, waar grote organisaties vaak aparte afdelingen voor hebben.”

—

van rondleidingen. In kleine organisaties krijg je bovendien vaak ruimte voor meer verschillende taken, waar grote organisaties vaak aparte afdelingen voor hebben. Ook daar leerde ik veel van.

Jana: Een belangrijke tip is om je zowel te verdiepen in de bedrijfsmatige- als de artistiek inhoudelijke kant van het directeurschap. Als je voor een kleine culturele instelling werkt, ben je in de praktijk niet enkel bezig met het maken van tentoonstellingen, maar ook met het verantwoorden van de cijfers naar je bestuur. Zorg dat je het maken van begrotingen, het schrijven van fondsaanvragen en beleidsstukken onder de knie

hebt. Ook staat een authentieke visie aan de basis van ‘goed’ of geïnspireerd leiderschap. Met overtuigingskracht je eigen missie en visie uitdragen kan leiden tot de eerste stappen richting een leidinggevende functie. Maak vooral aan je omgeving kenbaar dat je de wens hebt om het takenpakket en bijbehorende verantwoordelijkheden uit te breiden. Dit kan de weg naar leiderschap aanzienlijk verkorten.

—

“Zorg dat je het maken van begrotingen, het schrijven van fondsaanvragen en beleidsstukken onder de knie hebt.”

—

Exterieur Museum No Hero in Delden

Interview Erik Lips, Museum No Hero

Door Jochem van Eijsden

Erik Lips (64) is onbezoldigd curator het particuliere Museum No Hero. Hij is daar na zijn vervroegde pensionering gaan werken. Het museum in Delden toont de eclectische verzameling van Geert Steinmeijer, die getypeerd wordt als: ‘vijf eeuwen kunst uit vijf werelddelen’. Erik zelf wordt altijd weer geboeid door de verrassende relatie die kunstwerken uit verschillende tijden en culturen met ons aangaan, als we ons er voor openstellen.

Wat doe je precies als curator bij Museum No Hero?

Als curator heb ik verschillende taken. Regelmatig overleg ik met de directeur, de tentoonstellingscommissie en een extern deskundige over lopende en toekomstige tentoonstellingen. Ik doe dan vooronderzoek naar de haalbaarheid van onderwerpen en literatuuronderzoek. Daarnaast is er ook veel schrijfwerk: artikelen voor kunstbladen, wandteksten in de tentoonstelling, een eventuele catalogus en hand-outs op de zaal. Bij elke nieuwe tentoonstelling instrueer ik de vrijwilligers door achtergrondinformatie over

de tentoonstelling, de kunstenaars en de werken te geven.

Wil je graag bij een kleinere instelling aan de slag?

Zelf ben ik een grote fan van kleine, bijzondere musea of museumhuizen. Het leek me altijd al heerlijk om in een klein team aan mooie projecten te werken, al had ik toen ik mij als vrijwilliger meldde geen idee hoe mijn taken zich zouden ontwikkelen.

En hoe pakte dat uiteindelijk uit?

Na mijn pensionering meldde ik mij bij het museum aan als vrijwilliger met het idee daar als

zaalwacht of baliemedewerker tot nut te kunnen zijn. De eerste maanden deed ik dat werk ook. Toen kwamen er grote veranderingen in de organisatie, waarbij het werk van de betaalde staf grotendeels werd overgenomen door vrijwilligerswerkgroepen. Het mooie is dat de vrijwilligers verschillende achtergronden hebben, waardoor PR-mensen, grafisch ontwerpers, belichtingsdeskundigen, horecamensen en tuinliefhebbers allemaal hun steentje konden bijdragen. Ik kon mijn schriftelijke- en onderzoekvaardigheden als historicus en kunsthistoricus inbrengen.

Wat zijn volgens jou de voor- en nadelen van werken bij een klein museum als No Hero?

Ik zie veel voordelen in een kleine organisatie: de lijnen zijn kort, de flexibiliteit is heel groot. Iedereen kent elkaar en het samenwerken in teams of kleinere groepjes is prachtig. De directeur, die uit het zakenleven komt en wiens passie het is zijn mooie collectie middels dit museum met anderen te delen, is een toegankelijk en enthousiast iemand. Hij is heel goed in het geven van vertrouwen

Erik Lips bij schilderij van Peter Herrmann, *Meine Eltern im Birkenwald*.

“Ik zie veel voordelen in een kleine organisatie: de lijnen zijn kort, de flexibiliteit is heel groot. Iedereen kent elkaar en het samenwerken in teams of kleinere groepjes is prachtig.”

aan anderen. Dat stimuleert om je eigen vaardigheden te ontwikkelen. Nadelen zijn er uiteraard ook. Subsidies hebben we niet en budgetten zijn uiteraard niet onuitputtelijk.

Wat zijn je ambities?

Onze gezamenlijke ambitie als klein en betrekkelijk jong museum is om tentoonstellingen te maken waarvan mensen zeggen: Goh, dit hadden we echt niet willen missen! Onze eerste lustrumtentoonstelling *Die Überraschung*, gewijd aan kunst van Oost-Duitse kunstenaars voor en na de Wende, is er beslist zo een.

Open deuren in de erfgoedwereld

Door Mascha van Damme

Via de Collectie Nederland zijn delen van de collectie van bijna tweehonderd musea en andere cultuurinstellingen digitaal ontsloten. Zowel grote als kleine kunst- en erfgoedinstellingen, proberen met doorgaans beperkte middelen en grote (vrijwillige) inzet om hun collecties en gebouwen ook publiek toegankelijk te maken. Achter de schermen zetten daar talloze kunsthistorici zich voor in. Zelf ben ik sinds kort als kunst- en architectuurhistoricus werkzaam bij Natuurmonumenten. Deze vereniging met ruim 750.000 leden beheert niet alleen honderden natuurgebieden, maar ook ruim 3.000 bijbehorende gebouwen. Koetshuizen van buitenplaatsen zijn hier niet ingericht als ticketoffice en de stalgebouwen zijn geen tearoom, zoals bij onze Engelse evenknie *The National Trust*. Maar we proberen wél een deel van het erfgoed zo goed mogelijk én gratis toegankelijk maken.

Zoals de Staringkoepel, een historische theekepel uit 1850 bij Lochem in de Achterhoek, waar Constantia, de jongste dochter van dichter A.C.W. Staring slijk theedronk met haar vriendinnen. We richtten een kleine tentoonstelling over haar in en bezoekers kunnen, net als Constantia, van het uitzicht over het riviertje de Berkel genieten. Typisch voor Natuurmonumenten: de koepel

is alleen te bereiken met een voetveer over de Berkel, waarmee je jezelf naar de overkant kunt trekken. Vrijwilligers zorgen ervoor dat de deuren openstaan en de boswachter houdt een oogje in het zeil. Bij het samenstellen van dergelijke tentoonstellingen zijn verschillende disciplines betrokken, zoals onze adviseurs landschap en erfgoed en boswachters communicatie.

De Staring Koepel uit 1850 tussen Almen en Lochem in de Achterhoek.
Foto: Laurence Delderfield

In de theekoepel is een tentoonstelling ingericht over de opdrachtgeefster Constantia Staring.
Foto: Laurence Delderfield

Veel erfgoed is redelijk eenvoudig te ontsluiten, zoals de vele parken, tuinen, forten, sluisen, bruggen of molens, of het verrassende Waterloopbos in de Noordoostpolder, maar soms zijn we afhankelijk van anderen. In Fort Nieuwersluis, onderdeel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie en inmiddels UNESCO-werelderfgoed, heeft Natuurmonumenten een bunker uit de Koude Oorlog gerestaureerd en opnieuw ingericht. Oorspronkelijk was deze bunker bedoeld om burgers te beschermen tegen atoomaanvallen, nu is er een tentoonstelling te zien en kun je zelf, heel interactief, presentaties met aansprekende geluidsfragmenten bedienen. Dankzij een bevlogen ondernemer, die een charmant (lunch)café in het fort runt en ruime openingstijden hanteert, is de tentoonstelling grote delen van de week vrij te bezoeken.

Soms heeft een openstelling wat meer voeten in de aarde, zoals die van het Kasteel Eerde. Het bijzondere interieur, met gobelins en portretten van de familie Van Pallandt, was jarenlang zelden te bewonderen, omdat het werd verhuurd en gebruikt als internationale school. De school is inmiddels verhuisd naar een nieuw gebouw op het landgoed en het gerestaureerde kasteel, met stijlkamers op de beletage en extra bruiklenen uit de rijkscollectie, kan nu vaker worden opgesteld, al is dat nog steeds beperkt. Maar de International School heeft in het souterrain de keuken en eetruimtes nog wél in gebruik.

Zo kon het gebeuren dat bij het frituren van wat bitterballetjes de vlam in de pan sloeg en brandalarm werd geslagen. Bevreesd namen we na afloop de rookschade op, samen met de rijksdienst. De schade viel gelukkig mee: de Beletage had meer te lijden gehad van bezoeken van vleermuizen dan van het brandje, zo bleek na een speurtocht met wattenstaafjes.

Niet alles kan dus zomaar. Zoals ruimtes verhuren aan anderen. Welke partijen laat je toe en welke drankjes mogen geschonken worden in verband met de kwetsbare marmeren vloer in de hal (cola en rode wijn heeft vanzelfsprekend niet onze voorkeur). We denken mee, maar helaas kan je niet alles voorzien en voorkomen. Dat weerhoudt ons niet van het streven naar zo veel mogelijk openstelling van erfgoed. Dat is niet alleen belangrijk voor het draagvlak onder onze leden en bezoekers, we zijn ook schatplichtig aan onze statuten. Maar bovenal is het natuurlijk belangrijk dat erfgoed zo breed mogelijk beleefd kan worden.

Roland Gieles

Door Lisette Luijckx

Hoe is het om te werken bij een kleinere culturele instelling? Wat zijn de voor- en nadelen? En wat zijn nou echt de verschillen met een groot en bekend museum?

Roland Gieles (1989) werkt als conservator 12 uur per week in Museum Stadskasteel Zaltbommel, een stad- en streekmuseum in een bijzonder 16e-eeuws pand midden in et pittoreske Zaltbommel. Hij heeft een breed takenpakket. Zo is hij niet alleen verantwoordelijk voor het behoud en beheer van de collectie, het begeleiden van veranderingen in de vaste collectie en de organisatie van tijdelijke tentoonstellingen. Maar ook voor het begeleiden van groepen vrijwilligers die met de collectie werken en het vertegenwoordigen van het museum. En het doen van onderzoek hoort ook nog bij de functie. Eigenlijk is hij bij alles betrokken waar iets inhoudelijks over de lokale geschiedenis en collectie van toepassing is.

INTERVIEW

Werken bij een klein museum

Van rondleider naar conservator

De mogelijkheid om bij het Stadskasteel te werken bood zich – na een aanloop weliswaar – vanzelf aan. ‘Ik moest een korte periode tussen mijn bachelor en masterstudie kunstgeschiedenis overbruggen. Om werkervaring in het museale veld op te doen, ben ik bij mijn lokale museum, Museum Stadskasteel Zaltbommel, binnengelopen en heb ik gevraagd of ik iets voor het museum kon doen. Op vrijwillige basis deed ik onderzoek en leerde de collectie en streekgeschiedenis kennen. Ik begon rondleidingen te geven en hielp mee met educatieve projecten. Ik werkte nauw samen met de toenmalige conservator en beheerder. Eind 2018 kwam de positie van conservator vrij en kon ik met mijn opgedane kennis relatief makkelijk instromen, ook omdat ik de organisatie kende.’

Verwachtingen

In hoofdlijnen kwam Rolands verwachtingen wel overeen met de werkelijkheid. Hij kreeg de kans om zijn eigen visie op het museum uit te leggen en daarnaar te handelen. Bijvoorbeeld door een nieuw collectieplan te schrijven en een complete herinrichting te bepleiten en uit te voeren. ‘Bestuur en vrijwilligers hebben mij daarin ondersteund en bleven tegelijkertijd kritisch en oplettend. Maar ik had geen 40 uur in de week. In eerste instantie bestond de conservatorfunctie uit 8 uur per week. Al gauw bleek dat ik daardoor veel moest delegeren. Dat was een vaardigheid die ik nog niet goed beheerste en dat was soms best lastig.’ Gelukkig waren de bestuursvoorzitter en penningmeester zakelijk goed onderlegd. Zij hebben Roland gestimuleerd om meer werk uit te besteden en zijn eigen werk toe te spitsen op de primaire taken. Dat gaat steeds beter.

“In een kleine organisatie raak je betrokken bij allerlei aspecten waar je als museum mee te maken hebt ... De ervaring van werken in een museum wordt op die manier heel compleet.”

Korte lijntjes

Volgens Roland is het feit dat de lijnen kort zijn een voordeel. Zowel tussen bestuur en medewerkers als tussen medewerkers en vrijwilligers. Daardoor kunnen er relatief snel beslissingen worden genomen. ‘Ook raak je in een kleine organisatie betrokken bij allerlei aspecten waar je als museum mee te maken hebt, zowel op bestuurlijk vlak als hele praktische zaken. De ervaring van werken in een museum wordt op die manier heel compleet.’ Het nadeel van werken bij een kleine instelling blijken de vele gebreken, met name op het gebied van geld en kennis. Zoals bij veel andere kleine instellingen,

bestaat de hele organisatie, op de beheerder en conservator na, uit vrijwilligers. Van hen kan niet verwacht worden dat zij full-time met het museum bezig zijn. Doordat de betaalde krachten nog geen 1.0 fte behelzen, kan de continuïteit van het museum in gevaar komen. ‘Dat is een risico voor elke organisatie.’

Contrast

Terwijl Roland ervaring opdeed bij Museum Stadskaasteel Zaltbommel liep hij tegelijkertijd stage bij Museum Boijmans Van Beuningen en kon daar een periode aan zijn stagetijd vastplakken. Zo ervaaarde hij het contrast tussen een grote museale instelling en een klein streekmuseum. ‘Bij Boijmans was ik stagiair conservator in een groep van tien of twaalf conservatoren. Voor alle belangrijke aspecten van museaal werk (collectie, technische dienst, depot, educatie, communicatie en PR, registrars en nog veel meer) werkten professionele krachten. Een geweldige ervaring. Maar dat is in een klein museum echt anders.’

Naar een hoger plan

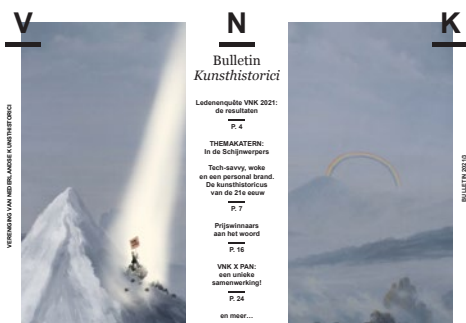
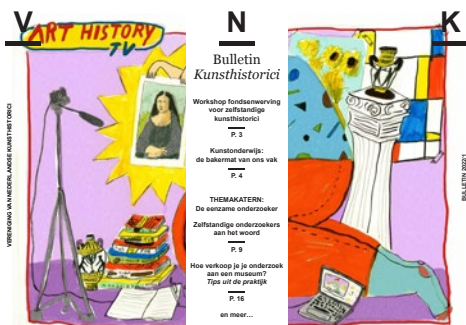
Roland wil het liefst de kwaliteit van Museum Stadskaasteel Zaltbommel naar een hoger niveau tillen en daarmee aansluiting vinden bij de moderne museumervaring die een bezoeker verwacht. Daarbij wil hij met het museum ook achter de schermen een professionaliseringsslag maken. Die twee uitgangspunten drijven hem. ‘Overigens zie ik het museum daarbij ook in een breder kader, namelijk als onderdeel van de stad Zaltbommel en de Bommelerwaard. Onze streek heeft een rijke geschiedenis. Als museum hebben wij de

“Mijn stip aan de horizon? Een kwalitatief goede, toegankelijke presentatie, een goed onderhouden museumgebouw en tuin, een bruisende horeca en een prettige bezoekerervaring!”

taak die geschiedenis te vertellen, te verzamelen en te behouden. Mijn stip aan de horizon? Een kwalitatief goede, toegankelijke presentatie, een goed onderhouden museumgebouw en tuin, een bruisende horeca en een prettige bezoekerervaring!

Nog geen lid van de VNK?

De VNK, opgericht in 1939, zet zich in voor alle kunst- en architectuurhistorici in Nederland, voor het kunsthistorisch onderzoek en onderwijs, en voor de zichtbaarheid van het vak. De VNK biedt een platform waar kunsthistorici uit alle disciplines elkaar ontmoeten en faciliteert kennisuitwisseling, discussie en advies over vak gerelateerde kwesties.

De vereniging:

- ♦ **STEUNT** kunsthistorici in hun professionele ontwikkeling, o.a. via de verschillende sectieactiviteiten
- ♦ **DRAAGT** actief het maatschappelijk belang van kunstgeschiedenis uit
- ♦ **REIKT** de kunsthistorische prijzen, de Karel van Manderprijs en de Jan van Gelderprijs, uit
- ♦ **PUBLICEERT** het Bulletin Kunsthistorici
- ♦ **ORGANISEERT** de jaarlijkse Kunsthistorische Dag, diverse workshops, webinars en (netwerk)borrels

Als lid van de VNK:

- ♦ **HEEFT** u toegang tot het grootste netwerk van professionele kunsthistorici
- ♦ **KUNT** u (met korting) deelnemen aan onze activiteiten zoals de Kunsthistorische dag, sectiewerkshops, netwerkborrels, lezingen en webinars
- ♦ **ONTVANGT** u drie keer per jaar het bulletin Kunsthistorici en tien keer per jaar onze nieuwsbrief

Voor wie?

Lidmaatschap van de VNK staat open voor alle kunst- en architectuurhistorici in Nederland, studenten Kunstgeschiedenis en voor in het kunsthistorische veld actieve organisaties.

Lidmaatschap: € 40,- of € 25,- per jaar (Jong VNK)

Individueel steunlidmaatschap: € 100,- per jaar

Institutioneel lidmaatschap: vanaf € 500,- per jaar

Aanmelden? Vul het lidmaatschapsformulier in via kunsthistorici.nl/lid-worden

INSTITUTIONELE LEDEN VNK:

RIJKS MUSEUM

Mh

PAN

AMSTERDAM

Cultural Heritage Agency
Ministry of Education, Culture and Science

TEFAF

MAASTRICHT

De Gijselaar
Hintzen

De Gijselaar-Hintzenfonds

Colofon

Kunsthistorici is een uitgave van de Vereniging van Nederlandse Kunsthistorici (VNK)

34ste jaargang, nr. 2, mei 2023

Redactiecomissie

Lisette Luijkx (voorzitter)
Froukje van der Meulen
Jochem van Eijdsen
Epcó Runia
Lisa Spooren
Annemieke Hogervorst
Jacolien Wubs
Mascha van Damme

Vormgeving en opmaak

Janna & Hilde Meeus, www.meeusontwerpt.nl

Redactieadres

Mireille de Putter, secretariaat@kunsthistorici.nl

Deze uitgave kwam tot stand met medewerking van:

Lieke Kamphuis
Erik Lips
Jana Roovers

Bestuur VNK

Drs. Lidewij de Koekkoek, voorzitter
Esther van der Hoorn MA, secretaris
Drs. Marion van der Marel BA,
penningmeester
Drs. Mascha van Damme
Marie Baarspul MA
Lisette Luijkx MA
Bram Donders MA
Suzie Herman MA
Anna Koldewij MA

Abonnement

Een abonnement op *Kunsthistorici* is inbegrepen bij het lidmaatschap van de VNK. De jaarlijkse contributie bedraagt € 40,- en € 25,- (JongVNK), ongeacht in welke maand men zich opgeeft. U wordt verzocht gebruik te maken van de toegestuurde betalingsinstructies. Voor meer informatie kunt u zich wenden tot de ledenadministratie.

Kunsthistorici wordt digitaal verspreid.

Opzegging

Lidmaatschap en abonnement worden jaarlijks stilzwijgend verlengd. Wilt u het lidmaatschap opzeggen? Zorg dan dat uw opzegging vóór 1 januari bij ons binnen is. Opzeggen kan bij secretaris Geerte Broersma: secretaris@kunsthistorici.nl

Ledenadministratie, waaronder (e-mail)adreswijzigingen

Doorgeven aan
secretaris@kunsthistorici.nl

Secretariaat /Communicatie

Vereniging voor Nederlandse Kunsthistorici
t.a.v. Mireille de Putter (medewerker communicatie en publiciteit)
Postbus 90418
2509 LK Den Haag
secretariaat@kunsthistorici.nl

www.kunsthistorici.nl

© Vereniging van Nederlandse Kunsthistorici

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden overgenomen zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. De uitgever heeft ernaar gestreefd de rechten van de afbeeldingen volgens wettelijke bepalingen te regelen. Degenen die desondanks menen zekere rechten te kunnen doen gelden, worden verzocht zich tot de redactie te wenden.